

Publicat l'epistolari entre el poeta Màrius Torres i Mercè Figueres, que passa de musa a escriptora de gran sensibilitat

Malalts d'amor i guerra

JOSEP MASSOT
Barcelona

Una història d'amor al sanatori de Puig d'Olena als anys 30. Un jove poeta seriosament malalt, Màrius Torres, posseït per un foc fosc cap a una dona feta de carn i somnis, Mercè Figueres, afectada també ella pel mal, prodigant ganes de viure, però sabent-se assetjada per la mort, aquest és el batec que recorre *Cartes a Mahalta* (Club Editor), un llibre que dona per primera vegada veu pròpia a Mercè Figueres, que ara deixa el seu paper de musa per descobrir-nos la seva escriptura sensible. Una dona, com deia Torres, que no vol ser descoberta, sinó endevinada, algú “que coneix el nom de totes les flors, tots els arbres i tots els animals” i que establia “la necessitat invencible de creure en la bondat dels amics”. Entre ells, la irrupció d'un tercer, Joan Sales, que tímid, escriu a la mateixa dona que estima el seu amic Torres cartes d'amor el·líptiques, contes de sentit sobreentès davant els quals ella, en desxifrar-los, es veu obligada a posar una distància de gel.

Mercè Figueres és Mahalta per a Màrius Torres i, segons l'editora Maria Bohigas, té molt del personatge de Trini d'*Incerta glòria*, almenys en les seves dissertacions de religió a Soleràs. L'editora i neta de Sales remarca que la publicació d'*Incerta glòria* va disgustar profundament Mercè Figueres.

Margarida Prats descriu en el pròleg de *Cartes a Mahalta*, la difícil relació dels dos corresponents. La tisi era considerada altament contagiosa, com succeeix avui amb la sida, i el contacte físic amb els qui l'havien contret obligava a guardar severes precaucions. Els dos malalts no sempre tenien salut per passejar i veure's amb assiduïtat. En els molts moments dolents, havien de fer llit i espiaven fugaçment l'estimat a distància. Era en aquests llargs períodes de repòs, quan, febrils, s'escriuïen cartes, en les quals parlaven de la perdurabilitat de l'esperit, les adversitats, l'amor, l'amistat, la poesia, la naturalesa, el desig de viure i també, en el cas d'ella, de morir.

“L'escriptura –diu Maria Bohigas– els permet ser més sincers i menys reservats que en les converses cara a cara i els dos tenen molt talent narratiu. No només expressen tot el ventall d'emocions que poden sentir dos joves inquiets, plens de projectes i ganes de vida, sinó també l'enfonsament constant dels qui se senten condemnats per la malaltia, la pesta blanca, com l'anomenaven llavors, en una època

“Jo, el misàntrop”

...Vaig dir-te un dia que jo t'havia 'endevinat' a poc de conèixer-te. Deixa'm dir ara que també vaig comprendre que tu m'endevinares a mi. I, potser, el compliment més excepcional que podria fer és aquest que vull dir-te. Jo, el misàntrop, l'esquerp, el cargol, l'orgullós del seu castell interior, em vaig complaure d'ésser endevinat per tu. Ha estat la primera vegada que m'he donat tan completament a una amiga. En aquest sentit, tu ets molt més per mi que jo no sóc per tu. No m'agrada fer farses de romanticisme barat, i no et diré pas que estic enamorat de tu. Seria perillós. Però sí que vull confessar-te que tu m'has fet comprendre l'amor...

(Màrius Torres, 7 de març de 1937)

Entre la realitat i el desig

“No sóc pas tan pretenciosa com per aspirar a deixar un rastre angèlic. Amb un de ben humà en tindria prou. Amb un que no fos la mort. El desig i la realitat són dues coses oposades i la meua realitat és una mena de monstre que es passa la vida menjant els meus desigs. Oh!, per la misèria que em queda de vida, per què no podria fer el que em doni la gana.

Cal que no escrigui més si no vull que et comencin a fer mal tots els altres queixals.

Bona nit, Màrius; és amb tota l'ànima que et desitjo bona nit.

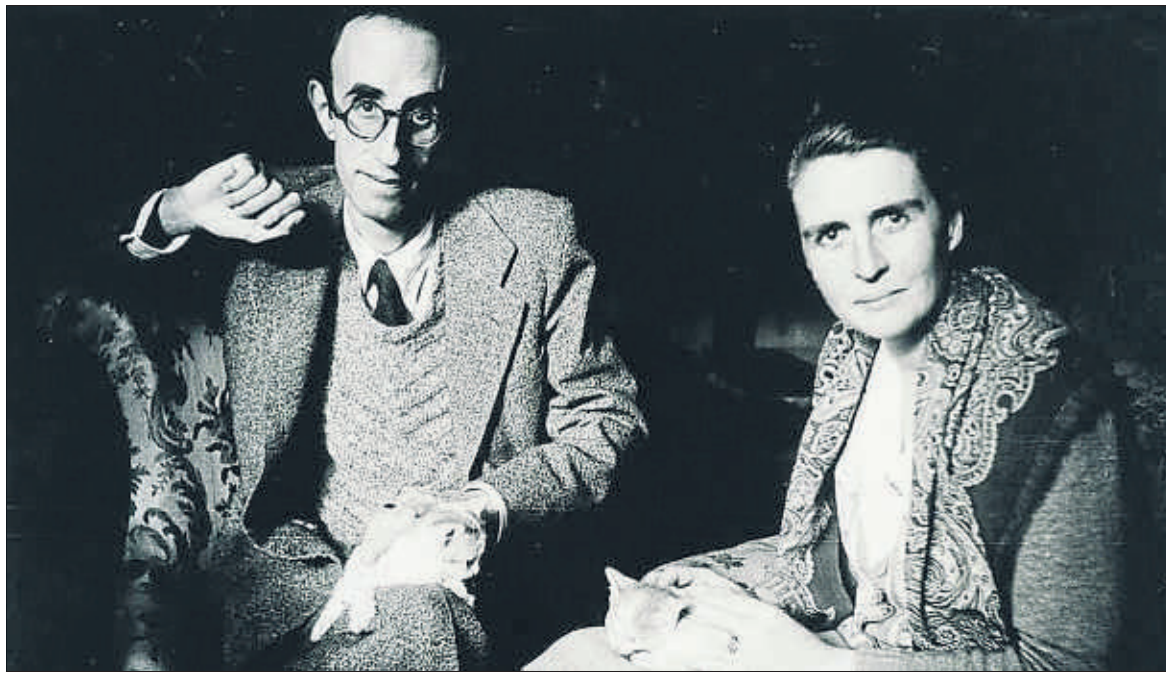
Teva”

(Mercè Figueres) 1937

sanatori es va poblar de militars franquistes. Figueres va intentar saltar-se les normes del nacional-catolicisme i Màrius Torres la renyà, li demana que no sigui boja”. Quan la República és derrotada, ella comença una carta citant “el primer any de la victòria”, davant l'enuig de Torres, ferit en el més profund, una frase encara suportable si l'hagués escrit en castellà, però mai en català, una monstruositat que indica la mentalitat “de l'esclau que no sap que ho és”.

Prats va conèixer Mercè Figueres i s'ha ocupat de seleccionar les cartes, que avui es troben dipositades a la Universitat de Lleida. Ella -diu- “era riallera, expansiva, impulsiva i malenconiosa”, i ell, “reservat, irònic i reflexiu”. Quan es troben, “ella fa vuit anys que lluita contra la malaltia, sap per experiència els símptomes físics i psíquics i ha passat temporades en altres sanatoris; ell, en canvi, encara no fa un any que la tuberculosi l'ha allunyat de la vida civil”. Era 1935.

Mercè Figueres havia nascut a Girona el 1908, filla d'un metge. Entre les seves amistats hi havia Joan Sales, col·lega de la seva germana Esperança a les oficines d'ensenyament de català de la Generalitat.

BIBLIOTECA VIRTUAL MÀRIUS TORRES. BIBLIOTECA I DOCUMENTACIÓ DE LA UNIVERSITAT DE LLEIDA

devastadora i de gran commoció política, i per la seva impotència o amargor per no poder participar en els fets polítics que tenen lloc fora del sanatori”.

L'epistolari –diu Bohigas– “reflecteix dues persones amb una llibertat interior enorme, una d'elles, creient, Mercè Figueres, amb una pulsio de mort, que despulla el seu sentiment religiós a una altra persona, Màrius Torres, no creient”. “En altres cartes -afegeix- juguen

amb els altres, es mostren com dos enamorats, s'agraden, flirtegen, es busquen les pessigolles, es mostren impertinents. De vegades, ella, en lloc de respondre-li amb una carta, li regala un objecte, un pa, uns peücs, una planta d'alfabrega. En pocs anys viuen totes les fases de l'amor i tempestes sentimentals que una parella viu durant tota la vida”.

Després de la Guerra Civil, a Màrius Torres li va ser obert el 1939 un expedient per motius polítics i el

Després de la mort de Màrius Torres, el 1942, ella es va quedar al sanatori fins que va tancar, el 1954. Va poder superar la malaltia i es va traslladar a viure amb la seva germana a un sobreàtic del carrer Balmes. Allà, per guanyar-se la vida, confeccionava vestits de bateig i tocats de núvia. Va morir el 1976.

Màrius Torres va néixer a Lleida el 1910, fill del metge, exalcalde de Lleida i diputat Humbert Torres. Quan va ingressar al sanatori, als 25

anys, encara que era vist com “un metge que fa versos”, ja havia publicat *Primers poemes*, *Música de cambra* i altres poemes i l'obra de teatre *Una fantasma com n'hi ha poques*. Segons Prats, l'inici de la guerra altera profundament el procés de recuperació de la malaltia. El seu poema “Dolç àngel de la Mort, si has de venir...” va impressionar tant Joan Sales que aquest va visitar-lo al sanatori el 1936. Des d'aleshores iniciarien una estreta amistat. Després de la guerra, amb la seva família exiliada a França, l'únic consol de Torres són les reunions que celebren en un pis del sanatori -símbol de la Catalunya malalta- un grup d'amics “on alternaven les converses amb les interpretacions musicals”. L'última carta a Mercè Figueres acaba amb un reclam “... vine prest amb mi”.

Apareix també aquests dies un llibre essencial, *La prosa de Màrius Torres*, editat per Jordi Julià i Pere Ballart a la col·lecció Singularitats de la Universitat de Barcelona.

Ballart reclama l'atenció sobre com Màrius Torres afronta les adversitats mitjançant l'escriptura, ja sigui de poemes, articles, obres de teatre, dietaris, narracions, cartes, diaris de viatge, petits assajos, re-

Un llibre de Jordi Julià i Pere Ballart descobreix la qualitat de la prosa de Màrius Torres

trats, notes, una novel·la inacabada autobiogràfica influïda per Turgeev i Baring... Són escrits per un home forçat a la inacció quan el seu país es dessagna en la guerra i després testimoni inerm de la derrota de Catalunya.

Julià i Ballart insinuen que els articles pels quals Torres va ser expedientat pel franquisme van ser els que defensaven la creació d'un exèrcit català o les seves lloes al triomf del Front Popular. Torres creia que la democràcia era la forma més neta i eficaç de fer la revolució. I això, malgrat el seu escepticisme sobre les tècniques de persuasió exercides pel poder sobre éssers humans a qui se'ls ha desposseït de la llibertat d'esperit: “La vida interior de la majoria dels humans és tan esgarrifosament superficial que pot ser condicionada com la seva elecció de sabó de bany”, perquè el nostre temps “opera una mena d'industrialització de les consciències, una producció en sèrie de vides interiors tan fades, tan frívols que no se sap si són ànimes o discos de gramòfon”.●

Concha Velasco

LAVANGUARDIA

Reina Juana

de Ernesto Caballero

Dirección Gerardo Vera

Teatre Borràs

Del 16 NOV. al 3 DIC.

3 ÚNICAS SEMANAS

Promotor: JUANJO SEOANE para Siempre Teatro Producciones SL

VENTA DE ENTRADAS grupbalana.com